

POSTANOWIENIE

12 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 12 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa L. L.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w Warszawie
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 18 marca 2022 r., I ACa 147/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. zasądza od Bank Spółki Akcyjnej w W. na rzecz L. L. kwotę
4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości
odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego Bank Spółki Akcyjnej w W., wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu, wydanego 2 grudnia 2021 r. w sprawie I C 337/21.

Wyrok ten został zaskarżony skargą kasacyjną przez pozwanego, który uzasadnił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania potrzebą wykładni przepisów prawnych wywołujących istotne rozbieżności w orzecznictwie sądów tj. art. 385¹ § 1 § 2 k.c. w zakresie skutków uznania postanowień umownych za

abuzywne i możliwości zastąpienia takich postanowień przepisami dyspozytywnymi.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona powodowa wniosowała o nieprzyjęcie jej do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia i tym samym merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przyjmuje się, że z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa wywołujących rozbieżności w orzecznictwie wymaga, wskazania przepisu prawa zastosowanego w sprawie, który jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie, określenia na czym rozbieżności polegają, powołania orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub podobnych stanach faktycznych, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (tak m.in. postanowienia SN z: 28 marca 2007 r. II CSK 84/07, 15 października 2002 r., II CZ 102/02, 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20, 16 listopada 2023 r. I CSK 3453/23).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jest uzasadnione wówczas, kiedy określone przepisy prawa nie

zostały w dotychczasowym orzecznictwie dostatecznie wyjaśnione, albo też istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni.

Problematyka klauzul abuzywnych w umowach indeksowanych do franka szwajcarskiego, była już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego jak również Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zgodnie z nimi - postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (tak m.in. wyroki SN z: 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Takie postanowienia umowne, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, sformułowane często nie w treści samej umowy, tylko w regulaminie lub w innych załącznikach do umowy są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Abuzywność umów kredytów indeksowanych i denominowanych w walucie obcej (CHF) nie wyczerpuje się w klauzulach kształtujących mechanizm indeksacji (zob. np. wyroki SN z: 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Za takie uznawane są też postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta nieograniczonym ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem

zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z: 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, EU:C:2019:207, pkt 48; 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, EU:C:2019:819, pkt 44, wyrok SN z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Konsekwencją stwierdzenia, że postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) jest działająca ex lege sankcja jego bezskuteczności, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). Jednakże konsument może następnie udzielić świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. W rozpatrywanej sprawie strona powodowa konsekwentnie, od samego początku, jeszcze na etapie przedprocesowym domagała się zwrotu kwot uiszczonych na rzecz banku wobec zarzutu nieważności łączącej strony umowy o kredyt z racji zawarcia w niej klauzul abuzywnych.

W judykaturze utrwalony jest także pogląd, że art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnianiu w umowie luk spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym. Stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku w umowie powinno skutkować przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej powinien się znajdować, w przypadku braku takiego warunku. W takim wypadku nie można zastąpić kursu z tabeli żadnym innym kursem notowania CHF do złotego, w tym średnim kursem ogłaszanym przez NBP (zob. np. wyroki SN z: 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak jest przepisów dyspozytywnych, które mogłyby zastąpić w umowie postanowienia abuzywne (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, i z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Wyeeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. W nowszej judykaturze Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. wyroki SN z: 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Dodatkowo należy podnieść, co konsekwentnie pomija skarżący - że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości, przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (zob. wyrok TSUE z dnia 10 lipca 2019 r., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-649/17, EU:C:2019:576, pkt 37).

W niniejszej sprawie strona skarżąca nie uwzględniła celu i funkcji regulacji konsumenckich. W świetle dotychczasowego orzecznictwa należy uznać, że wyeeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej (franków szwajcarskich) jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (wyrok SN z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22); to samo dotyczy kredytu denominowanego kursem CHF (wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA, pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Nie byłoby zatem możliwe zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na wprowadzeniu do umowy stawki WIBOR w miejsce oprocentowania według stawki LIBOR (zob. np.

wyroki Sądu Najwyższego z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

W świetle przedstawionych poglądów Sądu Najwyższego i TSUE nie można zatem przyjąć, że istnieje uzasadniona potrzeba wykładni art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. Wskazanie wcześniejszych różnych stanowisk prezentowanych w orzecznictwie sądów powszechnych nie stanowi bowiem o istnieniu aktualnie rozbieżności w orzecznictwie, które uzasadniają przyjęcie skargi do rozpoznania.

Końcowo należy odnieść się do stanowiska strony pozwanej przedstawionego w piśmie z 12 września 2023 roku i sformułowanego w nim zarzutu nieważności postępowania przed sądem apelacyjnym w świetle uchwały składu 7 sędziów, wydanej przez Sąd Najwyższy w sprawie III PZP 6/22. Zarzut ten nie jest zasadny. Nie ulega wątpliwości, że skład sądu, który prowadzi do nieważności postępowania, to każdy skład sprzeczny z przepisami prawa. W dacie wydania w rozpoznawanej sprawie wyroku przez Sąd Apelacyjny, jego skład (1-osobowy) był zgodny z obowiązującym wówczas stanem prawnym.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ał]